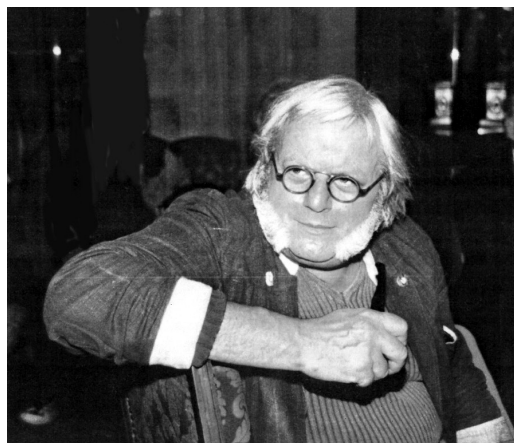


Едуард Дајч

ГОЗБА
ИЛИ
О ЕРАЗИСТРАТУ

Историјска драма у четири лучке сцене
и четири сцене гозбе са епилогом



Др ЕДУАРД А. ДАЈЧ (1948 –), лекар (спец. анест. и реан.), историчар (природних) наука, драмски писац, рођен је у Београду у коме је и све школе завршио.

Драме: *Ијисийила*, *Седморица* (војсковођа) *проиш* Тебе, *Ан-ијигона* на Колхиди, *Плава књиџа о срјском ијијању* (са др Владаном Ђорђевићем), *Бела књиџа о срјском ијијању* (такође са Владаном), *Посијанак конјиненаија и океана*, *Тројанска ијрилоџија*, *Црвена књиџа о срјском ијијању или Проијадање и васкрс срјских либерала*, *Пирајиска ијрилоџија*, *Иза огледала*.

Сатирске игре: *Сонесијиана*, *Белерофонј*...

Епопеје: *Херојски хексабиблон* (8.500 стихова), *Херојски додекабиблон* (7.500 стихова)...

Преводи и реконструкције: Хомерова *Одисеја* (12.500 стихова), Еврипидова *Ијисийила* (1.800 стихова), Казантзакисова вежбанка...

Историја науке: *Еразисјирај са Самоса – антиички Харвеј*, *Алкмеон из Кројона – ојац научне медицине*...

Романи: *Грађанска ијрилоџија*, *Роман о љрашку*.

Едуард ДАЈЧ

ГОЗБА
ИЛИ
О ЕРАЗИСТРАТУ
Историјска драма у четири лучке сцене

ОПИС ВАЖНИЈИХ ЛИЦА:

АРИСТАРХ – висок, витак, ретке риђе браде, прави тип
астронома-халдејца

ЕРАЗИСТРАТ – плећат као Панкратист, кратко ошишан по лекарском
обичају

КЛЕОБРУТ – плећат, сребрне косе зачешљане у перчин по самошком
обичају

ПАНГАЛОС – висок, дебео, дугачке косе у локнама

РИБАР/КАПЕТАЊОС – онижи, здепаст, јак са црвеном вуненом капицом
или марамом по морнарском обичају

МЕТРОДОР – средњег раста са равном косом и раздјелком посред главе

ТЕОФРАСТ – витак, плавокос, аристократичног држања

ДЕМЕТРИЈЕ – јак, масиван ћелавко

СТРАТОН – висок, витак са ретком плавом брадом

ХЕРОФИЛ – плећат, црне кратко ошишане косе

ПРАКСАГОРА – плећат, плаве кратко ошишане косе

ПИТИЈА – ниска ал' прелепа плаво обојене косе са увојцима и украсима
по целом телу

ПАЛЕОПИГОС – веома висок, погрбљен, обучен у рите оранж боје,
свечаног држања, обријане главе, обрва и свих длака по телу, са оранж
кудравом периком и бело-напудерисаног лица

Нема лица:

ШЕСТ НОСАЧА

АДОНИС – пехарник

ШЕСТ ПЛЕСАЧИЦА

Рибари, пиљари месари

Сцене: Самошка, пирејска и александријска лука

Трпезарије у дому Клеобрута, Метродора и Александријског музеја

 ПРВА ЛУЧКА СЦЕНА

Сцена: Самошка лука, у даљини се види светиња планина Микале налик на камилу. У луци врева, рибари, њиљари и месари имају њуне руке њосла. Клеобрути са својим њијајњиљима њеија и мерка рибе.

ЛИЦА:

КЛЕОБРУТ	35 година
РИБАР	25 година
АРИСТАРХ	15 година
ПАНГАЛОС	35 година
НЕМА ЛИЦА:	шест младих носача

РИБАР: Сабљарке, ајкуле, барбуни, каламари! Ракови, крабе, октоподи, остриге из нашег и Великог мора¹ – све свеже, јуче уловљено!

КЛЕОБРУТ: Одакле ти она сабљарка и пошто?

РИБАР: Како одакле? Зар не рекох “и Великог мора”, пошто у нашем сабљарки и ајкула нема. У зору смо стигли. Пошто, питаш? Само пет сребрњака, али за тебе, великог, славног и надасве богатог лекара и велепоседника, шест. Ваљда имаш толико пара?

КЛЕОБРУТ: *(Осмехујући се)*
Шест – у реду! Не рађа се син сваког дана.

РИБАР: Ех, да сам знао, тражио бих више. Шалим се, шест је довољно.

КЛЕОБРУТ: И мени ће ова оријашка сабљарка бити довољна за гозбу као предјело пре печених јарића.

РИБАР: Тако и треба за сина: сабљарка, да буде продоран у животу, а јарићи да буде весео и мужеван као Сатири са Амбелоса.²

КЛЕОБРУТ: Добро си то рекао – мудар народ ви рибари.

¹ “Велико море” – Средоземно море плус Понт (Црно море).

² Једна од две самошке планине (друга је Керкетевс). А и сама реч “самос” на пунском језику значи “планина”.

- РИБАР: Да смо мудри били би лекари а не рибари. Ипак, не жалим се: добра је зарада кад је улов добар. Нека ти је са срећом и нека ти син буде велики и славан човек на дику Самоса!
- КЛЕОБРУТ: Хвала ти, честити човече! Како се зовеш па на гозби да попијемо један пехар и у твоје име?
- РИБАР: Више бих волео да попијем тај пехар у своје име, славно име Поликрата³, по деди, славном рибару, праунуку рибара који је Поликрату донео рибу са прстеном и коме је стога Поликрат дао дозволу да сина назове његовим именом.
- КЛЕОБРУТ: Баш лепо, Поликрате. Ако узмогнеш доћи на гозбу, и ти и твој прадеда, и деда, и отац, и сви ти славни рибари, осим ако нису на Олимпу или Јелисеју.
- РИБАР: Ми рибари не уздижемо се на Олимп и не блудимо по јелисејским ливадама већ директно, кроз “паклено морско ждрело”⁴ у сам Тар-Тар. Захваљујем ти на позиву али ноћас испловљавамо на Велико море, а што се оног пехара тиче, попи га ти у моје име, Зито.⁵
- АРИСТРАХ: Чика Клеобруте, како ти умеш да причаш са људима.
- КЛЕОБРУТ: Такав је мој посао младићу. Реч је лековита. Не каже залуд Хипократ: “Реч помаже највише. Коме не помогне реч помоћи ће лек, коме не помогне лек помоћи ће нож, ех тај део радује мог пријатеља Праксагору⁶, коме не помаже нож помоћи ће ватра, а коме не помогне ватра само богови могу помоћи”. Но, ипак, ми, лекари, више волимо да ствари држимо у својим а не у божјим рукама.
- АРИСТРАХ: Да нисам математичар волео бих да сам лекар.
- ПАНГАЛОС: А бре, мали. Од тебе се не може доћи до речи. Чуо сам да су математичари ћутљиви а ти си брбљивији од сваког пиљара у овој луци.
- КЛЕОБРУТ: Пиљари! Добро си ме подсетио, Пангалосе. Каква је то гозба без грожђа и вина?

3 Самошког тиранина (6. век пре обрта времена, у даљем тексту пре о. в.).

4 Из Хомерове *Одисеје*.

5 “Зито” – “живео”.

6 Славни хирург Праксагора називан “мајстор лапаротомија” вршио је, први, операције апендицитиса, вађења камења из жучне и мокраћне бешике и сл.

- ПИЉАР: Чујем поменуште грозђе – моје је најбоље, са северних падина Амбелоса. А имам и вина, киклопица да побаци!
- ПАНГАЛОС: Ми, добри човече, вино по традицији купујемо само од Милтијада из села Манолатес са, како велиш, северних обронака Амбелоса. Његов мускат је опојан, бољи и од моневасијског⁷.
- ПИЉАР: Али макар грозђе купите код мене!
- КЛЕОБРУТ: Код тебе, наравно!
- ПАНГАЛОС: *(Обраћајући се носачима)*
Однесите децо сабљарку и грозђе у кућу а тројица да остану за јариће и Милтијадово вино... А ми да запевамо ону нашу винску песму.
- СВИ У
ЈЕДАН ГЛАС: Разишла се сва дружина
прошла ј' поноћ увелико
седели смо поред вина
ја и крчмар – више нико.
- Проникла ме нека радост
и топлота нека света
ка' да ће се прва радост
сад у мени да расцвета.
- Дотле јоште нисам знао
за толике
особине и врлине
самошанске руменике.
- Ја сам пио и зборио
ал' то нису биле речи
речи су се опесмиле
па сам друга загрлио.
- Ова срећа прекомерна
већ ми беа души много

⁷ Монемасијско вино – бело, слатко вино мускатног укуса које пријатно резе, са источних обронака пелопонешких падина, из Монемвасије, у нас и Западу познатог као “малвазија” и које се пило као дижестив пре но што су га потиснули порто и мадера.

заболе ме што је нисам
с целим светом делит' мог'о.

Стари крчмар гледао је
зажарено моје лице
а ја рек'о: ај, да ми се
сад разлити, растопит' се

као река рујна вина
да потекнем Океану
да зачиним, да окрепим
да оживим воду слану.

Да ми буде так'е воље
ка шта је мени сад у души
а у так'о дивно море
да се после сав свет сруши.

И те школе, и храмови
и краљеви, и та чуда
сав тај крпеж, сав тај трулеж
све мој талас да прогута.

Ја бих сатро све вериге
па да сване свет слободе
смрвио бих све науке
што доносе труле плоде,

и човека мраком воде
па нек' се неке нове роде
не из блата, не из воде,
из снажине, из слободе!

Прођ' се тога Милтијаде,
све то може да изтија
– тако рече крчмар стари
– сустаће ти фантазија.

Али док си јоште цео
док се ниси растопио
и к'о река рујна вина
сав океан зачинио;

док не створиш свет тај нови
нек' се барем што ужива
донде нек' се поток вина
полагацко у те слива.

Пусти луду куд сад жели
нек' проводи век бадава
ал' кап свака има цели
што је пије мудра глава.⁸

КРАЈ ПРВЕ ЛУЧКЕ СЦЕНЕ

⁸ Винска песма са Кавказа, према Боденштету и Змају прилагођена Самосу и Милтијаду.

ПРВА СЦЕНА ГОЗБЕ

Сцена: Тријезарија Клеобрујовој дома. Дуџачки, ниски сјо са оријашком сабљарком окруженом сребрним куйама и врчевима вина. Око сјола леже званице на неким јасиуцима.

ЛИЦА:

као у претходној сцени и, можда нека нова.

ПАНГАЛОС: Као симпозиарх⁹ имам част да отворим гозбу у част рођења Клеобрутовог сина Еразистрата. Адонисе на-
точи вина!

(Док Адонис њочи вино Пангалос њева)

Дај ми Олимп,

дај ми Хад,

ја сам вину

сада рад.

Адонисе, вина точи

да те чича не заскочи...

КЛЕОБРУТ: Ти си Пангалосе већ пролупао па плашиш нашег мла-
ђаног Адониса. Гости ће помислити да си склон деча-
цима, а ја те, као стари школски друг, не познајем као
таквог.

ПАНГАЛОС: *(Одмахну џлавом, не обраћајући њажњу на Клеобрујове
речи, и насјави)*

Као симпозијархос, дакле, одређујем да се први пехар
испије за Диониса, који нам је вино даривао!

Сви искајише своје њехаре.

ПАНГАЛОС: Прионимо сада на ову несрећну сабљарку!

Сви њочеше да једу филејне несрећне сабљарке.

КЛЕОБРУТ: *(Између залаџаја)*

Добро је започело, Пангалосе, али како ће се завршити –
много је људи и богова.¹⁰

⁹ Симпозиарх – руководилац гозбе и “арбитар д’елеганс”.

¹⁰ “Много је људи и богова”, дакле, много ће још морати да се пије. У гозби, први је пехар за Диониса, други за Зевса-спаситеља (“спаси Бог!”, “спаси Боже”), трећи за домаћина, и тако редом за све богове и званице, учеснике гозбе, па ко издржи.

- ПАНГАЛОС: Завршиће се, као и увек, на поду, на коме, ионако, лежимо. Ха, ха, ха. Елем, пажња, пажња.
(*Ту њодиже њехар*)
Пијмо други пехар за небеског Зевса-спаситеља!
- СВИ У
ЈЕДАН ГЛАС: Спаси Бог!
(*А њојом нас ѡставише да черече ону несрећну сабљарку*)
- ПАНГАЛОС: Погледај, Клеобруте, млађаног Аристарха – тај неће стићи до Феба јер ће пасти у загрљај Морфеја.
- КЛЕОБРУТ: “Нек’ се кали, он је јоште мали.” Ко му је крив што се родио као Хелен и што је на гозби. Тако је то кад се дружиш са старијима.
- ПАНГАЛОС: Боље је и тако него бити у “генерацијском гето-у” и вечном трућању са вршњацима.
(*А ѡада се Пангалос, видљиво ѡешико, ѡридиже и дрекну*)
Пијмо овај пехар за домаћина нашег!
- СВИ У
ЈЕДАН ГЛАС: За Клеобрута!
- КЛЕОБРУТ: Драги пријатељи, у овим тренуцима када се радујемо плодовима размножавања нас хетерофила¹¹ сетимо се и оних других, друкчијих од нас...
- ПАНГАЛОС: Мислиш ли на оне варваре са Хемоских¹² гудура што се тетовирају¹³ по целом телу. Или на оне из прашума и мочвара Германије¹⁴ што једу роде и чапље а сопствену децу продају у робље?
- КЛЕОБРУТ: Не на њих, нисам баш толико попустљив, већ на ове наше инвертирце, хомеофиле¹⁵ са нашег острва и архи-

11 “Хетерофили” – онај који воли супротан пол одн. нормалног полног нагона.

12 Хемос – пл. Балкан.

13 Трачани су се густо тетовирали (“пикти”) и зато Р. Грејвс сматра да су они ти Пикти прастановници Шкотске (а Шкоти су ирско племе које је у Шкотску дошло негде око 4. в. после о. в. дакле Келти, као Велшани и Корнволци).

14 У оно доба то би се назвала Хипербореја или северна Европа јер се “Германија” користи од римског доба али таква врста пуризма се не користи у овом драмском делу.

15 “Хомеофил” – “хом(е)осексуалци” – “они који воле исти (=хомео) пол”, дакле обрнутог полног нагона, дакле, “инвертирци” (како их назива др Август Форел), у нас познатији као “пећери” или “педери” (галицизам “le peder”). Новогрчки назив “коломбарас” (“љубитељ дупета”) у нас је познатији као “бузерант” (германизам “das buzer”, кад се у билијару погоди кугла “ан гуз” одн. отпозади, преко мантинеле).

пелага. Зато сам и позвао њиховог поглавицу Кирило-са¹⁶ да нам се обрати.

КИРИЛОС: *(Дуџачке косе везане у ѝунђу, дуџачких нокѝѝју на ноџама и рукама обојених љубичасѝю, намазан мирисним уљима ѝѝеших арома умбре и мошуса)*

Лепо од вас што сетисте се нас, ах, ја то говорим у стиховима као прави песник, ах, ах. Хвала ти, племенити Клеобрите, на том “бо жесту”¹⁷. Тиме си показао да си прави лекар, пошто су они (лекари) већ својим позивом опредељени да истим оком гледају различите људе. Још једном ти хвала због тога. Но, ипак, ми знатно доприносимо слави нашег Самос и архипелага. Да није нас ко би се бавио позориштем, ко би вам срца гануо трагедијом, ко би вам суморне измаглице мозга одагнао комедијом, ко би вас ободрио и разбуктао вам титанску мужевност сатирском игром? То је, углавном, посао нас инвертираца, иако се тиме, али, нажалост, неуспешно баве и малобројни хетерофили. Но, ипак, један смо род ми Дионисове свештенице, пардон муа, људи театра. У то име подижем овај пехар! За театар и братство свих људи!

СВИ У

ЈЕДАН ГЛАС: За театар и братство свих људи! Зито, зито, зито!
(Поѝѝом навалише на осѝѝѝѝѝ несрећне сабљарке од које осѝѝаде само сабљасѝѝа џлава)

ПАНГАЛОС: “И у тренуцима највећег очаја када тмине покривају цео хоризонт, руменопрста зора се помаља из своје постеле”...

КЛЕОБРУТ: Ово ти је, заиста, хомеровски.

ПАНГАЛОС: ... Да, пријатељи, ми поједосмо ову оријашку сабљарку али сада долазе на ред свеже остриге и у патлићану са белим луком кувани пужеви да би нам дали снаге да се обрачунамо са печеним јарићима, веселим печеним јари-

16 “Кирило” – “Бирилов” (на српском), наследно звање пеђерских поглавица на острвима Самос, Патмос и Икарија (дакле, острвима средње-источног Егеја). Њихово основно задужење је да организују позоришне представе и такмичења инвертираца. Врховни поглавица њихов “протокирило” столује на кикладском острву Миконос, светом острву хомеофила баш као што је суседни Делос свето острво Јонаца-хетерофила (погледај Паузанијев *Оѝѝс Хеладе*).

17 “Бо жест” – “добар, племенити, гест”.

ћима, који срећно мекећу што ће завршити у нашим
стомацима! Ах, ја сам збиља песник! Дакле, за јариће са
Амбелоса!

СВИ У

ЈЕДАН ГЛАС: За јариће са Амбелоса!

*Послуђа уноси зделе са остїриђама и ђужевима и ђечене јариће на ражњу.
Изненада зачу се храјав и ђромки ѓлас и насїпаде ђишиина.*

ПАЛЕОПИГОС: Дозволите сад мени, као представнику најстаријег на-
рода, да подигнем овај пехар за дуг и славан живот
Клеобрутовог првенца. Сви су на нас, Палеопигосе забо-
равили, сви сем племенитог Клеобрута, који се на ма-
гарићу пењао по врлетима кршевитог Керкетевса да би
лечио нас и кентауре. Зато и пророкујем: његов првенац
Еразистрат биће велики љубавник и најславнији хелен-
ски лекар у еонима који следе. За Еразистрата Клео-
брутовог! За Еразистрата са Самоса!

СВИ У

ЈЕДАН ГЛАС: За Еразистрата са Самоса! Зито, зито, зито!

КРАЈ ПРВЕ СЦЕНЕ ГОЗБЕ

ДРУГА ЛУЧКА СЦЕНА

Сцена: Самошка лука, петнаест година касније, све исто као у првој сцени.

ЛИЦА:

АРИСТАРХ	30 година
ЕРАЗИСТРАТ	15 година
КЛЕОБРУТ	50 година
ПАНГАЛОС	50 година
РИБАР/КАПЕТАЊОС	40 година
НЕМА ЛИЦА:	шесторо носача

КЛЕОБРУТ: Видим ли ја то оног истог рибара од пре петнаест година? Поликрат, ако се не варам?

РИБАР: И даље носим то име, само што више нисам обичан рибар, већ капетањос¹⁸, капетањос Поликратес – како то гордо звучи!

КЛЕОБРУТ: Па, капетањосе, надам се да данас нећеш одбити позив на гозбу, као ономад?

КАПЕТАЊОС: Нипошто, Клеобруте, позиви на гозбу се из принципа не одбијају.

КЛЕОБРУТ: А пошто је сад оријашка сабљарка? И даље шест сребрњака?

КАПЕТАЊОС: И даље шестак – на Самосу нема инфлације. У чију је част ова гозба?

КЛЕОБРУТ: Еразистрат почиње да ради као мој помоћник, а дошао је и Аристарх из Александрије. Он је тамо у служби Птолемеја I Сотера, главни астроном и управник опсерваторије.

КАПЕТАЊОС: Прави повод за гозбу. Ех, мудар смо народ ми Самошани.

ПАНГАЛОС: Па шта чекамо онда – ви, децо, носите сабљарку и јариће и трком до Клеобрута!

НЕЗНАНАЦ: (Понављајући истим тоном гласа)
... и трком до Клеобрута!

¹⁸ Капетањос – власник и заповедник рибарског брода.

ПАНГАЛОС: Ко је сад овај? Од тих гребатора нема мира честитим људима. Чим нађуше гозбу почињу да надиру са свих страна.

Клеобруји и брадаји незнанац јраснуше у смех.

КЛЕОБРУТ: Зар не препознајеш Аристарха, гневни мој Пангалосе?

ПАНГАЛОС: Овај брадоња – Аристарх? Немогуће! То је, тврдим неки гребатор који се издаје за астронома.

АРИСТРАХ: Није требало да му откријеш тајну, Клеобруте. Пангалос би на гозби прошао као Иро са Одисејем¹⁹.

ПАНГАЛОС: Да ме не би, можда, ти мршавко тукао? Ја и даље тврдим да је ово гребатор – погледај како је шиљат и мршав са том јарећом брадицом.

АРИСТРАХ: Таква је мода у Александрији – ми астрономи лично на Халдејце, односно халдејске астрономе из Вавилона.

ПАНГАЛОС: На оне хохштаплере што проричу судбину гледањем у звезде и боб? Видиш, Клеобруте, да сам у праву – то су најгори гребатори и преваранти.

АРИСТРАХ: Ја не проричем судбину, само посматрам звездано небо и рачунам. Зато ме Птолемај Сотер и плаћа.

ПАНГАЛОС: Дакле и њега си преварио! Али мене нећеш! Бежи одавде гребаторски хохштаплеру док те нисам пребио.

КЛЕОБРУТ: Ма, Пангалосе, то је заиста Аристарх, Зевс ми је сведок!

ПАНГАЛОС: Па што одма' не кажеш. Ма да, Аристарх, у трену сам га препознао. Пљнути отац на самрти. Да знаш Аристарше, тако је изгледао твој отац кад је умирао од сушице, баш тако, сув и мршав к'о сарага.

Аристарх се заценио од смеха.

АРИСТРАХ: На Самосу је заиста весело. Хвала ти на топлој добродошлице добри мој Пангалосе. Да знаш, на Туранској низији такве људе као ти зову “бок тулум”²⁰.

ПАНГАЛОС: А шта то значи “бок тулум”?

АРИСТРАХ: “Јеп, наочит човек”, ето, то значи!

¹⁹ А(нда)лузија на ону познату рвачку сцену из Хомерове *Одисеје*.

²⁰ “Бок тулум” – “врећа гована” (на турском).

- ПАНГАЛОС: Е, хвала ти на томе. Ја сам дакле, “бок тулум”, баш лепо. Извини за оно “гребатор” и “сарага”.
- АРИСТРАХ: Ма све је у најбољем реду, радује ме што вас све видим здраве, срећне и веселе. То је утицај самошке климе – Самос је најздравије острво на свету.
- ПАНГАЛОС: То јесте, овде људи умиру кад им постане досадно.
- АРИСТРАХ: Кад ми постане досадно и ја ћу доћи на Самос да умрем.
- КЛЕОБРУТ: Мани се глупости, Аристарше. Ти си још млад човек. Него, нека разговор наставимо за гозбом. Довољно смо тумарали по луци.

КРАЈ ДРУГЕ ЛУЧКЕ СЦЕНЕ

 ДРУГА СЦЕНА ГОЗБЕ

Сцена: Тријезарија Клеобрујовој дома – све истио као у дружој сцени.

ЛИЦА:

иста као у трећој сцени

Нема лица: Адонис, послужитељи, играчице

ПАНГАЛОС: Ја као вечни симпозиархос дижем овај пехар за Диониса а после за сваког следећег по редоследу кога сте, надам се, научили. Не могу сваког часа да скачем к’о мајмун и машем купама.

КЛЕОБРУТ: Па, како је у Александрији?

АРИСТРАХ: Како је народу, не знам. Феласи живе као феласи из доба фараона – ни боље ни горе. Свештеницима је вазда добро, као и чиновницима, а трговцима и Јеврејима је сада најбоље. Они Јевреји заборавише свој језик те школовани говоре само хеленски а јеврејска фукара арамејски галиматијас²¹ а хебрејски само поједини рабини које је окупио Птолемај да преведу његову свету књигу на грчки, што сматрам за колосалну грешку јер тај бућуриш предања и трабуњања може бити кобан ако будале почну да га читају.

КЛЕОБРУТ: Шта је у тој јеврејској књизи опасно?

АРИСТРАХ: Тајанствена је, и простацима даје привид духовности, даје једноставне, али, наравно, погрешне одговоре на сложена питања, јер добро рече мој пријатељ Еуклид самом краљу Птолемају кад га је овај замолио да га на брзину упуту у тајне геометрије: “Нема краљевског пута у геометрији”. А на то је Птолемај Филадельф одвратио: У праву си, отац ми је говорио да им је једном Александар рекао: “Запамтите добро ово, стратеги²² моји, никаква правила не ослобађају команданта дужности да мисли”.

²¹ Арамејски – “лингва франка” старог века, нека врста есперанта за простаке Истока, мешавина разних језика на бази сиријског, као што се данас говори “свахили” у источној Африци.

²² Стратег(ос) – ђенерал.

- КЛЕОБРУТ: Позната ми је та Александрова максима али шта је још опасно у тој књизи, јер је то наша тема?
- АРИСТРАХ: Препуна је чуда и лажних обећања, а познато ти је шта о чудима вели славни песник Полиоркет у *Херојском хексабиблону*.
- КЛЕОБРУТ: “На земљи чуда нема, изузев за будале, за које све је чудо”.
- АРИСТРАХ: Баш тако! Дакле, препуна је чуда и обећања бољег живота после смрти. Замислите колосалну глупост обећавати нешто што се не може проверити, некакав вечни живот после смрти – којештарија.
- ПАНГАЛОС: Доста, бре, трубуњања – сада сте ме натерали да устанем и да наздравим, коме ли оном беше, аха, Аполону-Фебу.
- АРИСТРАХ: Е, управо су њега у тој књизи прогласили за неког демона таме...
- ПАНГАЛОС: Доста, бре, лупићу те овом јагњећом ногом!
- КЛЕОБРУТ: У праву је Пангалос, мани се те јеврејске књиге и кажи нам како живите ви научници?
- АРИСТРАХ: Ми, научници, живимо к’о бубрези у лоју, у Панеиону, предивном Пановом парку на североисточном брдашцу – тамо је и моја опсерваторија, и краљевске палате и сале за анатомију и физиологију где ће једног дана, ако је воља Кронинова, радити Еразистрат. Ту је и зоолошки врт са афричким и индијским слоновима, камелопардалосима²³, једногрбе и двогрбе камиле, прве су недавно дошле из Арабије а друге из Согдијане, има и лавова, гепарда, леопарда и мачака...
- КЛЕОБРУТ: Шта су то мачке?
- АРИСТРАХ: Нешто попут малих лавица. Оне њима лове мишеве, што је код нас посао домаћих куна и ласица. Могао бих дуго да набрајам све те животиње у врту. Ту је и велика ботаничка башта и усред ње библиотека са свим књигама које су икада објављене...
- КЛЕОБРУТ: И из медицине?

23 Камелопардалис – жирафа (има шаре леопарда на телу камиле).

АРИСТРАХ: Из медицине највише. Ту је и онај папирус “Егзорцизам у народу Кефт” који говори о древној критској медицини и лечењу биљем – то Египћани називају егзорцизам. Али оно што је мени, односно нама астрономима најважније, ту су сви описи и рачуни звезданог неба од најранијих времена како египатски, тако и халдејски. Једном речју – рај за научнике.

Аристѡрх направи паузу појивши велики ђуљљај вина и насѡави.

АРИСТРАХ: Свеже је и кад је врхунац лета јер етезијски ветар са севера стално пријатно дува. Са јужне стране је језеро Мареотис са увек свежом водом јер га пречишћава Нил преко Канопског рукавца делте са којим је то језеро спојено те нема оних сезонских поплава када се топе снегови на етиопским планинама одакле извире Нил...

ПАНГАЛОС: Опиши нам луку и пијаце јер то чини град а не краљевски вртови и научници.

АРИСТРАХ: Е, то је посебна прича. Три су велике луке у Александрији. Највећа је на обали језера Мареотис, речна, дакле, пошто преко ње долази не само роба из целе Африке него и она из Арабије и Индије пошто Анубисов канал спаја Црвено море са Нилом. Две су морске луке, по једна са сваке стране главног мола који спаја острво Фарос са градом а који је дугачак седам стадија²⁴...

ПАНГАЛОС: Ептастадион, дакле, баш као што је широк теснац између Самоса и Мале Азије одн. Микале, коју од милоште зовео камила.

АРИСТРАХ: Источна, тзв. “велика лука” у којој пристају бродови са Леванта, Хеладе и Понта, и западна или “Евносту лимани”²⁵ одакле се плови ка великој Грчкој, Италији, Маса-лији, Иберији и кроз Хераклове стубове на острва Албиона и све до Туле а реком Роном у дубину Галије. Сва та роба стиже у Александрију. Свеопште благостање, Зевса ми!

КЛЕОБРУТ: А та твоја нова теорија – чујем да је уздрмала не само научни већ и обични свет?

²⁴ Негде око 1.200 метара.

²⁵ “Лука доброг повратка”.

АРИСТРАХ: Хелиоцентрична теорија јесте моја али да није тимског рада многих научника у Александрији и дела наших претходница ни она не би угледала светлост дана. Ето, да није свих оних старих египатских и халдејских записа шта бих ја знао. Да није мог учитеља Стратона из Лампаска ко би ме упутио у астрономију. Велика је моја срећа што је баш њега, астронома, Филадельф именовао за управника музеја када је сменио Деметрија из Фалерона. Да није мог пријатеља Хераклида из Понта²⁶ који је утврдио да се Земља окреће око своје осе и који је први претпоставио да се све планете окрећу око Сунца а само оно око Земље, не би се ни ја досетио да се баш све планете, укључујући и Земљу, окрећу око Сунца, јер како се веће може окретати око мањег? Добро су наши Јонци говорили: “Сунце је много веће од Земље јер осветљава не само њу већ и цело небо”. Од тих сазнања до моје теорије само је корак...

ПАНГАЛОС: Тога је свестан сваки поморац, мислим да је Земља округла а Сунце огромно.

АРИСТРАХ: Једно је бити свестан нечега а потпуно друго доказати ту, наизглед, очигледну сваком поморцу чињеницу. Уосталом, ја сам одредио и удаљеност како Месеца, тако и Сунца од земље и мојој научној сујети прија баш као што стомаку прија ова сабљарка, мљац, мљац!!

ПАНГАЛОС: Никада ми неће бити јасно да ли је симпозион на којој се расправља или расправа при којој се једе?

АРИСТРАХ: То је гозба умних људи са посланицама које пријају и уму и стомаку.

Клеобруѣ зајљеска рукама и ѿјавише се иѣрацице ѿе заиѣраше ѿонѣски ѿлес њишуѣи боковима и сѣомачиѣима:

*“Море је слано свуда ѣде се ѿросѣира
И њеѣови су ѿлодови укусни Zaloѣаѣиѣи”*

АРИСТРАХ: У праву си, Клеобруте, нешто мора и очима пријати.

И ѣако се уз музику и иѣру насѣави ова ѣозба.

КРАЈ ДРУГЕ СЦЕНЕ ГОЗБЕ

²⁶ “Тихо де Брахе” александријске епохе, баш као што је Аристарх “антички Коперник”, а Еразистрат “антички Харвеј”.

 ТРЕЋА ЛУЧКА СЦЕНА

Сцена: Пирејска лука, у даљини се види Саламина, остало исто као у првој и трећој сцени.

ЛИЦА:

Иста као у четвртој сцени само пет година касније

- КЛЕОБРУТ: Ето дођосмо најзад, добри мој Пангалосе, да обрадујемо нашег Еразистрата једном добром гозбом, пошто је јадник све новце потрошио на Аристотелове књиге које му продаје она похотна Аристотелова ћерка Пителија. Три имања сам већ продао за те његове књиге.
- ПАНГАЛОС: А како се јуноша уплео са њом?
- КЛЕОБРУТ: Метродор, његов учитељ, је њен трећи муж...
- ПАНГАЛОС: ... а Еразистрат њен тристотинетрећи љубавник.
- КЛЕОБРУТ: Тако је то када Пителија вешто спаја “лепо и корисно”, “посао и задовољство”.
- ПАНГАЛОС: Ма љубавница је она свакога ко је закаснио да се укрца на лађу...
- КАПЕТАЊОС: То је тачно – и ја сам афродизијачио²⁷ три дана и ноћи пошто је била бонаца те нисам могао да испловим.
- КЛЕОБРУТ: Морам избавити сина из канци те псолоспастичне²⁸ Пителије!
- ПАНГАЛОС и КАПЕТАЊОС: *(У један глас)*
Ми смо са тобом у тој тешкој и опасној мисији до краја, тако нам Зевса!
- ПАНГАЛОС: Најбоље је то извести на следећи начин. Није нимало лак и чак и највећи јунак може се уплашити од тог предузећа. Моја је замисао следећа: сви ћемо афродизијачити са њом и то ће јуноши отворити очи. Шта кажете на то?

²⁷ Афродизијачити – бавити се Афродитиним послом – полни акт.

²⁸ Псолоспастичне – курцоломне.

КЛЕОБРУТ: Све ћу учинити за свог сина. Ниједна жртва није превелика. Знам да ће моја титанска мужевност бити на великом испиту али када сам могао са нубијским калаштурама да војујем моћи ћу ваљда и са том Питијом.

КАПЕТАЋОС: Ни пакленог морског ждрела се не плашим. Неће ме ваљда заплашити размажена ћерка славног оца. Међутим ваља се претходно добро припремити.

Сви се у уво љреџворџиџе.

КАПЕТАЋОС: *(Задовољан џџџо је скренуо љажњу на себе)*
Прво и најважније је поднети жртву богу Пријапу јер нам он дарује надигнуће уда²⁹ јер без тога нема успеха у Афродитиним пословима. Одемо, дакле, до светог гаја са жртвеним јаретом, закољемо га на храстовом пању и поднесмо Пријапу жртву-паљеницу – испечемо и поједемо несрећно јаре и све то залијемо црним вином. То је Пријапу довољно.

КЛЕОБРУТ: *(Хукну са олакшањем)*
Уф, добро. За тренутак сам се уплашио да то није неки морбидан ритуал, јер кад су те љубавне ствари у питању народни обичаји су често веома морбидни.

ПАНГАЛОС: Добро, дакле поднећемо жртву, у неком шумарку на путу од Пиреја до Атине, који ћемо за ту прилику прогласити за свети гај већином гласова, као што је обичај у демократској Атини, и шта онда?

КАПЕТАЋОС: Онда ћу јој ја у неком згодном тренутку у току гозбе приступити и искрашћемо се из дворане...

ПАНГАЛОС: Е, бре, капетањосе, претерујеш. Ти ћеш, тако углаћен, “сото воће” шапутањем да заведеш Питију, којешта. Морамо изабрати неког другог.

КЛЕОБРУТ: Ја умет да причам “сото воће”. Приповедаћу јој о неком занимљивом случају из моје лекарске праксе...

ПАНГАЛОС: То је још глупљи приступ од капетановог. Ма њој су лекари преко главе: деда лекар, отац биолог, двојица од тројице мужева лекари, рачунајући и овог садашњег госпођиног супруга – њој су се лекари смучили. А можда и уопште није љубавница Еразистратова пошто злобници мрзе лепе и богате жене.

²⁹ Сетимо се само *Саџџирикџона* Петронија Арбитра и злосрећне судбине јунака који је био у Пријаповој немилости.

А сада се јави Аристарх који је до сада ћушао.

- АРИСТРАХ: Опростите ми на нестрпљивости а шта ћемо после? Капетањос рече да је жртва Пријапу само прва фаза операције “Питија”.
- КАПЕТАЊОС: Пријап ће нам већ дати неки знак. Уосталом ти си Халдејац и знаш да тумачиш небеске знаке.
- АРИСТРАХ: Тачно, све се уклапа. Сада ми је све јасно! Хе, хе!
- КЛЕОБРУТ: Немој се тако самозадовољно смешкати. Одај нам тајну. То је, ионако, заједнички подухват.
- АРИСТРАХ: То мора бити неки јасан небески знак, нека звезда-репатица или падалица а пошто је појава комета неупоредиво ређа од пада метеорита, повољан знак је звезда-падалица. Дакле, план је овакав: за време гозбе изаћи ћу са Питијом да јој покажем звездано небо...
- КАПЕТАЊОС: Али, прво ћемо поднети жртву, зар не?
- АРИСТРАХ: То се подразумева. Елем, овако: ја излазим са њом у башту, афродизијачим са њом на халдејски начин и она ће бити очарана...
- КАПЕТАЊОС: Какав је то “халдејски начин”?
- АРИСТАРХ: *(Смешкајући се)*
То је древни начин афродизијачења који су одабрани Халдејци учили делом у својим опсерваторијама а делом у храмовима богиње Иштар. Ех, “ви Хелени још увек лутате јутарњим маглама а дан пун светлости далеко је пред вама”. То је део једне халдејске песме. Но, доста о томе пошто сам се заветовао да тајну “халдејске иштаријације” – тако Халдејци називају афродизијачење, никоме не смем одати.
- ПАНГАЛОС: Много магле око малог Ђоке. Хајде, купујмо сабљарку и јариће и на гозбу.
- КЛЕОБРУТ: Најважније је да купимо свеже остриге и пужеве јер оне подижу полну моћ. А њих нећемо куповати у пирејској луци у којој се излива цела канализација града већ у Елеусинском заливу који је најчистији залив у Атики³⁰. Тамо сам одлазио за време студија и надам се да се ништа није изменило. А где да купимо локално вино?

³⁰ Елеусински залив је, заиста, и био најчистији залив Атике до краја педесетих година 20. века после о. в. када су тамо подигнуте рафинерије нафте.

КАПЕТАЊОС: Не пијем ти ја ово њихово локално вино које држе у мешинама са боровом смолом да се не би осећао његов лош укус³¹. Лађа ми је препуна самошког муската – медведица да побаци!

СВИ У

ЈЕДАН ГЛАС: Браво капетањос, брависимо!!

*И шада ѿоново зајеваше ону винску ѿесму из ѿрвоѿ чина:
“Разишла се сва дружина...”*

КРАЈ ТРЕЋЕ ЛУЧКЕ СЦЕНЕ

³¹ И данас, Крићани и Самошани, када им понудите рецину (бело вино и борова смола) говоре: “Не пијем ти ја овај грчки калодонт!”, пошто они пију или чисто вино или, као аперитив, лозовачу.

ТРЕЋА СЦЕНА ГОЗБЕ

Сцена: Госћинска дворана у Мејродоровом дому. Дуѓачки сјо са сабљарком окруженом зделама са осјприѓама и њужевима, сребрним куйама и врчевима вина.

ЛИЦА:

ПИТИЈА, Аристотелова ћерка и “целна Афродита”
платинасто офарбане косе са много накита прстења, огрлица,
подвезица, тракица и сличних скупих дрангулија – 30 година
МЕТРОДОР, њен муж, лекар-учитељ Еразистратов – 40 година

ПРАКСАГОРА, њен љубавник, хирург,
учитељ Еразистратов – 40 година

ДЕМЕТРИЈЕ, први управник александријског музеја
(за владавине Птолемаја II Сотера) – 45 година

СТРАТОН, астроном, васпитач Птолемаја II Филадельфа и други управник
александријског музеја, такође Пителин љубавник – 50 година

ТЕОФРАСТ, биолог (претежно ботаничар), наследник Аристотелов,
управник Лицеја – 50 година

ЕВРИПИД, славни трагичар – 50 година

АРИСТОФАН, славни комедиограф – 50 година

ЛИЦА из претходне, лучке сцене:

КЛЕОБРУТ 55 година

ПАНГАЛОС 55 година

КАПЕТАЊОС 45 година

АРИСТАРХ 35 година

Насловни лик историјске комедије:

ЕРАЗИСТРАТ 20 година

Нема лица: Адонис, послуга, играчице

ПАНГАЛОС: Први пехар за Диониса, који нам је вино даривао, а
потом, већ знате редослед.

*Пије се вино, једе сабљарка, осјприѓе и њужеви а њоднајији ѓосћи се
ѓађају њразним шушћурама мекушаца.*

ПИТИЈА: У овој, већ веселој атмосфери, пре него што пристигну
печени јагњићи... да, да, можда сте разочарани али ми,
Атињани, смо склонији јагњићима за разлику од вас,
Самошана, који сте гастрономо-еротолошки везани за

козе и јариће... Дакле, пре но што дођу јагњићи прочитаћу вам, ово је прво јавно представљање, један еротолошки спис мог оца: “Оса пери Афродизијака³²”.

(Аѝлаузи и овације)

Мој отац започиње овако: “Онај што афродизијачи и онај у агонији, подједнако су исколчених очних јабучица, са том разликом што су код онога што афродизијачи уперене надоле, док су код онога у агонији уперене нагоре, вероватно према месту губљења животних сокова”. Толико за сада.

Смех се заори двораном, смех ведар, весео, ѓромођласан, олимѝјски, лековѝѝ.

- ПАНГАЛОС: Матора хуља је, изгледа, пажљиво посматрао робове док афродизијаче и све помно бележио, док је оне што издишу гледао кад је био млад – то су били успешно лечени пацијенти његовог оца, славног лекара Никомаха.
- КЛЕОБРУТ: Кад поменуемо име Никомахово, где је Аријев³³ обожавани првенац Никомах?
- ПИТИЈА: Мој брат је несклон раскалашним гозбама – проучава “Никомахову етику” посвећену њему.
- КЛЕОБРУТ: Нека учи дете, мора и трезни Хелени да постоје у овим променљивим временима.
- ПАНГАЛОС: Ништа горе него бити трезвењак у пијаном времену – тада ти баш ништа није јасно.
- ПИТИЈА: Прав велиш, Пангалосе, и за прво и за друго. Мој отац је робовима док афродизијаче мерио и откуцаје била и квалитет пулса и телесну температуру и открио да се пулс убрзава, а, понекад, постаје и неправилан, а да телесна температура нагло расте и то све тако до завршног сладострашћа, који се криком карактерише, када се постепено опет успоставља, претходно, нормално стање.

32 “Оса пери афродизијака” – “О афродизијачењу” одн. “О полном акту”, Аристотелов спис из дела *Јаѝѝрика ѝровлемаѝѝа – Лекарски ѝроблеми* (издање “Кактоса”, Атина 1996).

33 “Ари” или “Тели” – скраћени облици имена “Аристотел”, отуда Ари(стотел) Оназис и (Аристо)тели(с) Савалас).

- ЕВРИПИД: Исто је тако и са гледаоцем трагедије: узбуђење и напетост расту до климакса, када ја побијем све непотребне јунаке те расчистим сцену душе и света за нови почетак, те долази до антиклимкса Епифанијом божјом који са Теологије³⁴ оконча сукоб и пошаље задовољне гледаоце кућама...
- АРИСТОФАН: ... А тада ја ступам на сцену и атмосферу опуштеног антиклиматика продужујем лековитим смехом којим људи постају налик боговима Олимпа...
- КЛЕОБРУТ: Еврипид, дакле, богове подсећа да су некада и они били људи и да су људске страсти дубоко у њима, док Аристофан људе подсећа да им божанска природа није страна – макар док гледају његове комедије.
- ЕВРИПИД: Ја и људе подсећам да су ипак, и поред свега, само људи и да им “ништа људско није страно” одн. “све нељудско страно им је”.
- КЛЕОБРУТ: То је прави дијалектички приступ – супротна конструкција објашњава претходну: “све нељудско” = “ништа људско” и “страно им је” = “није им страно”. На тај се начин избегавају сва друга, нетачна тумачења првог исказа.
- АРИСТРАХ: Дивно је звездано небо ове ноћи. Предлажем вам, Питија, да га проматрамо, а ја ћу вам тумачити појаве.
- ПИТИЈА: Касније, можда. Тренутно ме не занима звездано небо иако сам малочас видела једну звезду-падалицу и пожелела нешто.
- АРИСТРАХ: Могу ли знати шта сте то пожелели?
- ПИТИЈА: Не можете знати, јер се онда то неће остварити. Ви сте неки упоран и досадан Халдејац – та астрономија исквари људе: “гледају у небо и упадну у бунар” – одеш као слободан Хелен у Александрију а вратиш се у Атину као Халдејац.
- ПАНГАЛОС: Је л’ то, Аристарше, твоја “халдејска еротологија”, пардон, астрологија?

³⁴ “Узвишице божје” на којој се “теос апо михане” (deus ex machina) појави и разреши неразрешиво.

- АРИСТРАХ: Астрономија, Пангалосе, астрономија – ја проучавам законе, номосе, звезданих кретања, а не разлоге, логосе, њихове, а посебно не проричем судбине. Ја нисам про-рок.
- ПАНГАЛОС: Море, сећам се да си пророковао успех једног ерото-лошког, пардон, астролошког, пардон, астрономског по-духвата, хвалисајући се својом халдејском вештином.
- ПИТИЈА: Паде још једна звезда. Е, нагледала сам се неба за вечерас. Вратимо се вину. У њему је истина, јер не каже залуд Анакреонт:
Дај ми Пријамово благо,
дај ми лепу Јелену,
Посејдонов трозубац,
Асклепијев рамбдос,³⁵
Атенину егиду,
дај ми Зевсов гром,
дај ми Олимп,
тартар дај,
једном речју
– вина дај!
- ПАНГАЛОС: “... једном речју – вина дај!” Нека наступе играчице и поново заплешу онај понтски плес!
- МЕТРОДОР: Ово је највеселија гозба у мом дому – хвала вам! Дајте и мени још вина, иако сутра имам три лапаротомije. Све-једно, то камење може да чека, када је већ толико година чекало.

И ѿако, уз вино, иѿру и смех дочекаше зору, а Арисѿарх не осѿвари свој наум.

КРАЈ ТРЕЋЕ СЦЕНЕ ГОЗБЕ

³⁵ Асклепијев рамбдос – чворноват штап обавијен са две змије. Аполонов рамбдос је прекривен златним плочицама окованим у њега златним клиновима и нема змија. На чворовима су окачени златни венци – дијадеме и то је онај штап који Пријам доноси Ахилу за откуп тела свог сина Хектора. То је јасан опис а не онај “златни спектар са појасевима Аполона носећ” (погледај *Тројанску ѿрилоѿију* у издању “Савремене српске драме”). Змије обавијене око Асклепијевог рамбдоса су пи-тони, пошто су они чували Асклепијевска лечилишта од пацова (дужност која је у обичним кућама припадала питомим кунама и ласицама).

ЧЕТВРТА ЛУЧКА СЦЕНА

Сцена: Александријска “лука доброг повраћка”. У даљини се види острво Фарос са светљоницом. Све остало исто као и у претходним лучким сценама.

ЛИЦА:

КЛЕОБРУТ	60 година
ПАНГАЛОС	60 година
КАПЕТАЊОС	50 година
АРИСТАРХ	40 година
ЕРАЗИСТРАТ	25 година
СТРАТОН	45 година
ПИТИЈА	35 година
Нема лица:	шест носача

ПАНГАЛОС: Последњи пут сам био у Александрији када је Птолемај I Сотер тек започео да је диже и тада нисам ни могао претпоставити да ће оволико нарасти. Зато тебе, капетаносе, одређујем за вођу похода кроз луку и пијаци, а купићемо, ти већ знаш шта.

КАПЕТАЊОС: *(Прахен осталима који хорски певају)*
 Сабљарко, сабљарко, пуже и остриго,
 Сабљарко, сабљарко, пуже и остриго.
 О јаре живахно, о јагње невино,
 О јаре живахно, лепше си печено!

ПИТИЈА: *(Обраћајући се Аристарху)*
 Чула сам да ће вечерас бити ведро звездано небо те претпостављам да твој позив још увек важи.

АРИСТАРХ: *(Невесело)*
 Ма шалили су се ови матори моржеви кад су ти испричали моје наводне намере да насрнем на твоју невиност без заштите...

ПИТИЈА: Зар нећеш окушати тајна знања езотеријске халдејске еротологије?

АРИСТРАХ: Који су ти све глупости ови напричали, ужас!

ПИТИЈА: Ниси се плашио афродизијачења са “псолоспастичном Питијом”? Или си, можда, устукнуо да ти не излозим малог?

АРИСТРАХ: М, глупости, то ја нисам рекао – то су капетањесове речи, мислим, оно “курцоломка”.

КАПЕТАЊОС: Да прогута ме паклено морско ждрело ако лажем. Ми поморци изнад свега поштујемо жене и никада ружно не говоримо о њима. Опростите му, Питија, то су криви они покварени Халдејци. Аристарх је био дете када су га они отели и искоришћавали, и то тако жестоко и болно да је тада угледао све звезде – зато је и решио да постане астроном кад му “мушке, око уда, избију маље” како каже бесмртни Хомер.

АРИСТРАХ: Ово су гнусне лажи – немојте га слушати.

Ту несрећни Арисѿарх зачеѿи уши и наѿииче каѿу на ѳлаву.

ПИТИЈА: А ја сам, по халдејском предању ћерка богиње Иштар и љубавница свих људи и богова, укључујући и архитекту Деинократеса који је пројектовао овај град по узору на моје наго тело испружених ногу и руку.

Рекавиши ѿо Пиѿија леже и заузе оѿисану ѿозу.

ПИТИЈА: Ова моја глава је Панеион у коме је музеј и краљевска палата, и зоолошки врт и ботаничка башта. Пардон, зверињак и башта су доле међу мојим ногама...

Драмска ѿауза док не одјекну аѿлауз на оѿвореној сцени.

ПИТИЈА: То се, дакле, крије у мом афродитином брежуљку³⁶, а шта ли се крије у мом “тартарском процепу”³⁷ боље да не знате, вероватно, душе мртвих љубавника...

Поново драмска ѿауза коју ѿрекидају овације на оѿвореној, лучкој сцени.

ПИТИЈА: *(Све ѿријумфалнијим ѳласом)*
Са леве стране мог тела, имајући у обзир да ми је глава према западу а тартарски процеп према истоку, иако је у митологији то обрнуто, али ми, ионако, митове постављамо наглавачке, дакле, са леве стране мог топлог и податног тела је велико море а са десне језеро Мареотис. Дуж моје десне ноге је рукавац канопске делте Нила а на ивици моје десне бутине је речна лука и мол. На мојој десној дојци је брухеонски парк са касарнама краљевске гарде а на левој брадавици серапион а око њега, на падини леве дојке хиподром и атлетски стадион. Стопало

36 “Mons pubis veneris” или “натпичак”.

37 “Vulva et vagina” – “колпос” (залив), женски полни “уд” по др Александру Костићу.

моје десне ноге је острво Фарос а палац на њој је светионик, док је црвенило на нокту сама светлост његова. Моја је десна нога, дакле, велики мол који спаја острво Фарос и Александрију а унутрашња страна бутине све до тартарског процепа “мега лимани”³⁸, баш прави назив за право место!

Поново драмска пауза са ајлаузом на лучкој сцени.

ПИТИЈА: *(Све усхићенијим гласом)*
 Спољном страном моје леве потколенице и бутине је “евностулимани”³⁹ а главна александријска улица, или, како то у Галији називају “булевар” иде дуж мог левог бедра, прави окуку код кука и даље, испод моје леве дојке, допире ми до лепо обријаног и миришљавог пазуха. Моја лева рука је обала Великог мора и води до Ел Алмејна где ће једном, у будућности бити заустављени германски вандала који су даривали име (В)андалузији⁴⁰, а још даље, на западу је пунска Кархедонија⁴¹...

Неописиве овације на ошвореној, лучкој сцени прекидају надахнућу Питију која нагло скочи на ноге, поклони се и шармантно махну десницом.

ПИТИЈА: Хвала, хвала! Ето ја сам била не само љубавница већ и узор за овај град славном Дејнократесу... надам се да су носачи однели све што треба у музеј. Пожуримо да нас не чекају предуго.

КРАЈ ЧЕТВРТЕ (И ПОСЛЕДЊЕ) ЛУЧКЕ СЦЕНЕ

38 “Велики залив”.

39 “Лука доброг повратка”, дакле западна лука.

40 Вандалузија – Андалузија, покрајина у Иберији одакле су свети касније протерали вандале у Мауританију, Нумидију и Картагу (данашњи северни, некад шпански Мароко, Алжир и Тунис).

41 “Кархедонија” – “Картагина” – пунски “Нови град”.

ОСМА СЦЕНА

Сцена: Госіинска дворана александријског музеја. Све осіало ісіо као у іреіходним сценама гозби.

ЛИЦА:

сва іста, као у претходној лучкој сцени (VII) уз још нека нова/стара што ће се појавити на гозби.

Нема лица: сва іста, као у претходној сцени гозбе (VI).

ПАНГАЛОС: Ето нас, најзад, у славном александријском музеју који ће еонима пламеном науке осветљавати свет, “јер светлост је човек и човек је светлост⁴², баш као што светионик са Фароса, висок чак тристотине паса⁴³ осветљава Велико море стотинама стадија далеко на узбурканом мору, хвала за то Деметрију из Фалерона и Стратону из Лампакса, првим управницима музеја, који су овде, међу нама!

Айлаузи и овације: Зиіо, Деметіріје, зиіо, Сіраіоне, зиіо, зиіо, зиіо!

ПАНГАЛОС: Баш као што су са нама и Деинократес са Родоса, који је подигао овај град, и Сосратес из Книда, који је подигао светионик, зито, зито, зито!

Айлаузи и овације: Зиіо, Деинокраіе, зиіо, Сосіраііе, зиіо, зиіо, зиіо!

ПАНГАЛОС: Али све то да божански Александар није дошао на идеју да управо овде никне град...

Сви усіаше ћуіке, никакви айлаузи и вика, само іодигоше деснице ірема небу и сіајаше мирно, без іокреіа и речце.

ПАНГАЛОС: ... Да Лагид-спаситељ⁴⁴, Птолемај I Сотер није започео тај титански подухват, и да велики син, великог оца Птолемај II Филаделф, није довршио ту Александрову замисао, јер “недовршити започето је као не урадити ништа”.

(Сви и даље ћуіке сііоје, све док Пангалос не дрекну)
За Диониса, дижем овај пехар!

42 Светлост – “to fos”, човек – “o fos”, дакле, іста реч а разлика је само у роду (средњи за светлост, мушки за човека), пошто само човек (за разлику од животиња) види ствари “у светлости”.

43 300 паса – 210 метара.

44 Птолемаји су династија Лагида, према имену оца Птолемаја I Лагосу, спаситељ – Сотер

Присујини се ѝренуше из заноса и весело ѝочеше чаврљајини.

КЛЕОБРУТ: Мили сине, ја сам пажљиво читао твоје радове “Општа начела”, “О деглутинацији”, “О варењу” и друге⁴⁵ али бих волео да и нелекарима кажеш штогод о томе.

ЕРАЗИСТРАТ: Описао сам, до детаља мали, плућни, и велики крвоток, разлике између вена-доводница и вена-одводница⁴⁶, мали крвоток⁴⁷, начин на који крв преноси животворну пнеуму⁴⁸ из плућа до свих атома меса⁴⁹ у још много тога што се тиче циркулације крви... Наставио сам радове мог учитеља Херофила (из Халкедона) који се тичу нервног система, разлике између дебелих и танких нерава⁵⁰, рад органа за варење, улогу јетре, жучне кесе и црева, рад мокраћних органа, улогу бубрега, бубрежне бешике и уретре, рад дакле, свих органа који омогућавају нормалан живот...

КЛЕОБРУТ: Али мени се, као лекару и песнику највише допада твој опис “семена”⁵¹: “Цео живот, све његове форме и могућности садржане су у “семену”, баш као што је цела скулптура садржана у мермеру”...

ЕРАЗИСТРАТ: Дозволи да те исправим оче, ја сам рекао управо ово: “Живот је као Фидија, сав му је потенцијал садржан у “семену” баш као што је цела скулптура садржана у мермеру испред вајара”. Крај цитата. Започеше аплаузи који нагло утихнуше пошто сви устадоше ћутке да поздраве бесмртне речи великог научника. Еразистрат заплака тихо, обрише огртачем очи, и рече:
Управо је тако ћутке устао и Птолемај II Филаделф када сам му читао своје дело “Општа начела”, а потом рекао: “Смисао моје владавине је овим испуњен. Држава постоји само зато да би образовала и васпитавала своје грађане, омогућила им не само материјално већ и ду-

45 Дело Еразистратово познато је историчарима (природних) наука углавном преко дела Гален(ос)а из Пергамона и то претежно из “О природним појавама”.

46 Дакле, артерија и вена.

47 Дакле, капиларе и микроциркулацију.

48 Дакле, кисеоник.

49 Атом – ћелија, месо – ткиво.

50 Дакле, моторних и сензитивних.

51 “Semen” – оплођена јајна ћелија.

ховно благостање а слава државе се види једино по слави њених научника, уметника и градитеља-архитектонаса. Моје су ризнице празне јер све што се у њих из плодног Египта и Сирије слива служи образовању, науци и уметности, али наравно и војсци, јер, да није ове, ко би над одбранио од грабежљивих варвара. Хвала ти Еразистрате – сад могу срећан да умрем, као да сам Олимпионик(ос)”.

Сви, ћуѝке, и даље сѝоје, док ѝишину не ѝрекиде, ко би друѝи већ Пангалос.

ПАНГАЛОС: Добро, де, одасмо ти почаст. Али молим те да ли је тачно да ти вршиш опите у оној твојој анатомској сали над живим људима?⁵²

ЕРАЗИСТРАТ: Тачно је. Још по декрету Птолемаја I Сотера осуђеници на смрт, дакле, ноторни зликовци, се не предају целатима већ анатомима и физиолозима. Велика је nelaгода вршити опите док онеме још куца срце и надимају се плућа али теши мисао да ће они (опити) спасти животе многих невиних људи у вековима који дола е док су ови (зликовци) ионако осуђени на смрт због својих недела.⁵³

ПАНГАЛОС: Нека, нека, тако им и треба. А што се тиче спасавања тих невиних живота у далекој будућности – “видећемо, што би рекли слепци!”... Време је за здравицу небеском Зевсу-спаситељу, дакле, за Кроновог најмлађег сина испијмо овај пехар самошког муската. За оца небеског!

СВИ У

ЈЕДАН ГЛАС: За оца небеског!

ПИТИЈА: Да ли је тачно. Еразистрате да се у Египту још користе моћима “три света цвета”: крина, када се мирише, лотоса, када се једе, и мака, када се пуши?

ЕРАЗИСТРАТ: Да, баш као што ми поштујемо нашу “свету тријаду”: смокву, винову лозу и маслину. Ви сви знате ону стару египатску причу коју су Јевреји, како чујем, ставили и њихову свету књигу коју њихови рабини написаше на хеленском пошто су скоро сви заборавили онај њихов хебрејски, и то у поглављу “О судијама”, зар не?

Узвици: Причај, ѝричај!

⁵² Због тих опита о Еразистрату се и дан данас ћути (погледај сведочење Келсуса из Пергамона, у Срба и на западу, познатијем као Celsus.

⁵³ Такође према Келсосу (Celsus – “De medicinae”).

ЕРАЗИСТРАТ: “Пошла дрвета да себи нађу цара. Ишла она тако, ишла, ишла и дођоше до смокве. ‘Хоћеш ли ти, смокво, да нам будеш цар?’ запиташе је дрвета. ‘Немам времена да вам будем цар – морам да дајем своје слатко људима’. Ишла дрвета даље, ишла, ишла и дођоше до винове лозе. ‘Хоћеш ли, лозо, да нам будеш цар?’ А лоза им одговори: ‘Немам времена да вам будем цар – морам да дајем своје вино људима и боговима!’ Ишла дрвета даље, ишла, ишла те дођоше до маслине. ‘Хоћеш ли, маслино, да нам будеш цар?’ А маслина ће на то: ‘Немам времена да вам будем цар – морам да дајем своје уље боговима и људима.’ Наставише дрвета свој трновити пут. Ишла она тако, ишла, ишла и, напослетку, кад им је све дојадило, дођоше до трна. ‘Хоћеш ли, макар ти, трну, да нам будеш цар?’ А трн пристаде.”

ПАНГАЛОС: Немој то да чује Птолемај Филадельф – зло ћеш проћи! Него да наставимо. Ко ме ли сада следи здравица.

Нико не одговори на њо њишање.

КЛЕОБРУТ: Па, твоја је дужност да пазиш на редослед, Пангалосе.

ПАНГАЛОС: Добро, де. Нека од сада свако пије шта хоће. И нека дођу оне црне плесачице и заиграју нубијски плес!

Плесачице заиграше њлес њојуџи њонџскоџ али са измењеним речима:

Пусџиња је сува нашироко и надуљачко

и нема ничеџа за њће и џиће,

али џамо су све, џрелеџе Нубиџке,

али џамо су све, џрелеџе Нубиџке.

ПАНГАЛОС: Е, мени је то довољно! “Јели смо, пили смо, богове слависмо”⁵⁴. А сад неко у загрљај Морфеја а неко у Афродитин загрљај. Како је коме по вољи. Што се мене тиче, ја сам већ раније одлучио.

КЛЕОБРУТ: У загрљај Афродите, претпостављам?

ПАНГАЛОС: Ма, хајде бре, Клеобрите – каква, бре, Афродита и глупо афродизијачење – све неки монотони, досадни покрети са неким бићем испод тебе. О не, то није више за мене. Одох да прошетам морским жалом, да гледам како Сунце одлази да краљује. Илеовасилема⁵⁵ на морском хоризонту је највеличанственији приказ – то се не сме пропустити!

⁵⁴ И дан данас се у грчкој тако говори на завршетку гозбе!

⁵⁵ Залазак Сунца – “илеовасилема” – “кад Сунце одлази да краљује”.

И Панѿалос устѿаде и изађе а одмах за њим и Питѿија.

ПИТИЈА: Хвала ти на овој идеји. Већ сам се плашила онога што се дешава на крају сваке гозбе: повраћања и отужног блудничења. Једва сам чекала да неко изађе – ја сам, ипак, дама, и не могу прва да напуштам друштво.

Одмах за њима и оспѿали изађоше из сале и кренуше скуѿа ка морском жалу ѿихо ѿевушећи:

*“Једино живоѿи ѿосѿоји,
смрѿи је заборав само,
а живоѿи ѿрајаће вечно,
док море хучи, ѿаласа,
ифесѿиони ричу,
и ѿресе камена земља”*

*Будимо весели, срећни
иѿѿо смо двосѿрукоѿ рода,
и од златѿноѿа Сунца
и од вулканскоѿ ѿла,
од њих нам ѿѿииче ватѿра
иѿѿо на му ѿруд’ма ѿори
а она, ѿѿо знајѿе добро,
никад се уѿасиѿи’ неће*

*ѿрајаће док Сунце сија,
док море хучи, ѿаласа
ифесѿиони ричу
и ѿресе камена земља!”*

КРАЈ ЧЕТВРТЕ СЦЕНЕ ГОЗБЕ

ЕПИЛОГ

Сцена: Самошка лука у йраскозорје

ЛИЦЕ:

ЕРАЗИСТРАТ

85 година

Хор:

шест свештеница
Хериног храма

ЕРАЗИСТРАТ: *(Мрмља)*

Земља се обрће, креће
око златнога Сунца.
Сунце се обрће, креће
око неке празнине.
Крв се окреће, креће
струји кроз наше тело.
Мозгом ковитлају, хуче
велике наше идеје.

Срећан сам што сам човек
муж и слободан Хелен
али од свега више
срећан сам што се родих
на жалу острва Самос
и што његову славу
пронех читавим светом.

Ничега лепшег нема
од отаџбине миле
за њу живети треба
стварати, рађати, мрети
на њеном жалу се родих
на њему умрећу сад.

Хор немо йлеше йонййски йлес – заййамњење.

КРАЈ